

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“ № 22.

МЕМОРАНДУМ

Української Комуністичної Партії
Конгресові III. Комуністичного Інтер-
націоналу

ВІДЕНЬ — КИІВ

1 9 2 0

БІБЛІОТЕКА „НОВОЇ ДОБИ“

органу Закордонної Групи
Української Комуністичної Партії.

Досіль видано:

- № 1. **Винниченко В.:** Всесвітня революція. Відень, 1920, 16^о, 16 стор.
- № 2. **Винниченко В.:** Українська державність. Відень, 1920, 16^о, 32 стор.
- № 3. **Левинський В.:** Соціалістична революція і Україна. Відень, 1920, 16^о, 24 стор.
- № 4. **Паламар Г.:** Капітал, колоніальні народи і більшевизм. Відень, 1920, 16^о, 24 стор.
- № 5. **Шаповал М.:** Інтелігенція і пролетаріят. Відень, 1920, 16^о, 36 стор.
- № 6. **Винниченко В.:** Політичні листи. Відень, 1920, 16^о, 24 стор.
- № 7. **Левинський В.:** Релігія, наука і соціалізм. Відень, 1920, 16^о, 24 стор.
- № 8. **Стах П.:** До верховин! Поезії. Відень, 1920, 16^о, 32 стор.

(Далі див. оборотна сторона).

Меморандум
Української Комуністичної Партії
Конгресові III. Комуністичного
Інтернаціоналу

ВІДЕНЬ — КИІВ

1 9 2 0

Меморандум Української Комуністичної Партії Конгресові III. Комуністичного Інтернаціоналу.

Дня 22—25 січня 1920 року в Києві відбувся установчий зїзд Української Комуністичної Партії, котрий остаточно закріпив і уформував розпад і диференціацію революційних елементів, що попередньо ґрупувалися кругом української соціал-демократії, направив її пролетарську частину на шлях комуністичної революції, в границях, обемі і конкретних національних умовах України.

Цей зїзд затвердив також партійну програму, дав оцінку світової і української соціальної революції і випрацював організаційні форми для об'єднання комуністичного українського пролетаріату, щоб визволити його від впливів націоналістично-міщанської ідеології, і підготувати для рішучої і свідомої боротьби за класову диктатуру пролетаріату.

Необхідно прослідити всю історію революційного і національного руху на Україні, щоб ясно зрозуміти причини, які привели до утворення Української Комуністичної Партії, в часі, коли вже існувала областна організація Російської Комуністичної Партії, так звана Комуністична Партія (большевиків) України.

Україна на протязі більше двох з половиною століть придавлена російським абсолютизмом, була об'єктом економічної експлуатації, національного гнету і кольтонією для русифікаторської політики зі сторони державних клясів російської імперії.

Вищі шари української нації, — шляхта і козацька старшина, винародились та пішли на службу російського абсолютизму, а носіями національної думки зісталось закріпощене українське селянство, що представляло собою етнографічний матеріал для професорських дослідів колись „історичної нації“. Сказано, — нація померла.

Однак те, що бував причиною поневолення націй, іменно економічний розвиток, те саме дав і средства закріпощеним для їхнього відродження і визволення.

Розвиток капіталізму так званих „неісторичних“ націй штовхає на нові шляхи, спричинює руйнуючі і творчі процеси, розкладає етнографічну масу, творить з неї кляси і пособляє національному відродженню нації.

По словам Рудольфа Гільфердінга, які цитує тов. Ленін в своїй праці про імперіалізм, капіталізм втискається також до поневолених народів, революціонує в корінь старі соціальні відносини, руйнує тисячлітні аграрні окремішности „неісторичних“ націй

і втягає їх у капіталістичний вир боротьби. Сам капіталізм дав поневоленим средства і способи для їх визволення.

Вони видвигають самі цю ціль, яка все була найвищою метою європейських націй: будування єдиної національної держави, як знаряддя економічної і культурної свободи.

Початок відродження українського народу сягав в половину XIX. століття, коли почався проявлятися сильно літературний рух, якого провідниками була національно свідома інтелігенція, що повстала зі слів українського народу.

Від геніяльного бунтарського поета української кріпацької маси — Тараса Шевченка, далі через культурництво і хлопоманство старих „громад“, через політичний лібералізм і радикалізм Драгоманова — український національний рух в добу революції 1905 року був вже клясово і національно здиференціалізований.

Створення української соціал-демократичної партії в 1905 році, яка повстала з революційно-соціальної групи, з так званої „Революційної Української Партії“ (Р. У. П.), що існувала від 1902 р. — було одночасно початком національного і клясового руху українського пролетаріату. В революції 1905 року, українська соціал-демократична партія

брала живу участь; до початку революції 1917 року, вона ставила своїм домаганням автономію України, як мінімальну демократичну програму в національному питанню. В пору світової війни 1914 р. вона стояла непохитно на точці погляду революційної боротьби, проти війни і злучилась з Ціммервальдом.

В той-же час на Україні існувала ще друга група: Російська соціал-демократична партія, котра мала на міський пролетаріят більший вплив чим українська соціал-демократія, а причиною цього: імперіялістична і кольоніяльна політика руського і європейського капіталу на Україні, зросійщений город і насильне творення вищих верхів кваліфікованого руського або зрусифікованого пролетаріату, не звязаного з масами українського народу.

Хоч українські по походженню і національності робітники творили більшість пролетаріату України, то по причині їх низького культурного рівня і відсталости в клясовому розвитку, ще й тому, що українські робітники головним чином були заняті в сільському хазяйстві, сільській індустрії і гірській промисловости, або заповняли собою ряди некваліфікованих робочих города, відгравали вони ролю приналежних до руських елементів і були в їх партійних групах та гуртках.

Наколи прийняти на увагу фінансово-економічну експлуатацію України руською метрополією і національно-політичний гніт над українським народом, а разом і зв'язаний з тим низький культурний рівень мас, то остане ясным — стан соціальних сил України з початку великої східної революції.

II.

Підготовлена усім дотеперішнім капіталістичним розвитком, українським національним рухом та гнітом російського імперіялізму, українська революція почала виділятися в загальному ході російської революції як національна, яка ставила свої завдання національне визволення шляхетства і створення національної держави.

Період від лютого до листопада 1917 року був часом надзвичайного національного здвигу українських селянських, жовнірських і робітничих мас, періодом боротьби з імперіялістичним тимчасовим урядом і гуртування сил для здійснення гасла національного визволення, товчком якого послужила жовтнева революція в Петрограді.

Носієм цього руху явився блок дрібної буржуазії, селянства і української частини робітництва, завершений Центральною Радою. Найбільш активну і керуючу участь приймала в цій рухові й українська соціалдемократія, яка в часі боротьби з російським ім

1 періялізмом стояла на революційній націо-
2 нальній і клясовій позиції, чому дала вираз
3 резолюція IV. конгресу У. С. Д. Р. П. у вересні
4 1917 року, де вказується на перехідний
5 характер революції, на стремління трудящих
6 мас до усунення капіталізму і переведення
7 соціальної революції, і де видвигнуто про-
8 блему революційної влади робітників, селян
9 і салдатів. Цей період уважався в укра-
10 їнській соціалдемократії „большевицьким“,
11 хоча цей „большевизм“ підтримувався
12 більше національною боротьбою чим кля-
13 совою.

14 В той час українська соціалдемократія
15 здобула великий вплив в масах українського
16 пролетаріату і втягнула в свої ряди широкі
17 робітничі слої, звязані зі стихійним націо-
18 нальним і соціальним рухом народніх мас.
19 У всіх промислових районах України
20 У. С. Д. Р. П. мала свої великі організації,
21 рахуючи десятки тисяч членів партії, а в де-
22 яких районах, як напр. в Криворіжжі, мала
23 за собою більшість пролетаріату. Таким ши-
24 роким впливом У. С. Д. Р. П. на українські
25 робітничі маси, найбільш звязані з україн-
26 ським селянством, і пояснюється керуюча
27 роль У. С. Д. Р. П. в першому етапі украї-
28 нської революції до листопада 1917 р.

29 В цій національній революції російська
30 соціалдемократія (большевики), [нинішня Ко-

муністична Партія (б) України, областна організація Р. К. П.] участі не приймала, вважаючи цей рух шовіністичним. Дякуючи цьому, клясово найбільш вихований руський пролетаріят на Україні зістався поза українською революцією, вважаючи її буржуазною та забуваючи, що завданням пролетаріату і являється вести буржуазно-демократичну революцію до кінця.

Партія большевиків, стоячи осторонь од української національної революції, не використала її для розвитку соціалізму, вона не використала революційного настрою української соціалдемократії для національного об'єднання і соціального визволення трудящих, для розколу в середині українського національного блоку, для диференціації українського пролетаріату від буржуазії. Вона так і лишилася зовнішньою силою у відношенні до української революції і навіть не була об'єднана у всеукраїнському масштабі для боротьби з українською дрібною буржуазією, що захопила в листопаді 1917 владу на Україні і створила „Українську Народню Республіку“. Стан клясової боротьби пролетаріату на Україні погіршився ще виповідженням Совнаркомом Росії війни Центральній Раді, яка перемінила громадянську війну в національну і паралізувала або кинула в обійми буржуазії революційні українські елементи.

По захопленню влади Центральною Радою і проголошенню Української Народньої Республіки, українська соціалдемократія згубила класові позиції, в ній взяли верх опортуністичні елементи, а її провідники потягнули партію в табор буржуазії. Національна війна задержала диференціацію в українському народі.

Треба зауважити, що провідники совітської влади на Україні з початку старалися запозичити форми, що їх створила національно-буржуазна революція, в інтересах пролетарської революції і признавали українську народню робітниче-селянську республіку, створюючи народній секретаріат, як орган влади і т. д.

Але маси руського й русифікованого городського пролетаріату та їх партій, та організація К. П. (б) У. були натільки непідготованими до такої політики, що в своїй боротьбі проти дрібнобуржуазної Центральної Ради нищили все українське взагалі, не рахуючись з плянами своїх офіційних провідників із народнього секретаріату.

Зрада Центральної Ради, союз її з німецьким імперіялізмом, поразка першої радянської влади на Україні і гетьманщина обнажили класову боротьбу, і в українській соціалдемократії став наростати розкіл: в середині її повстала група незалежних.

Коли гетьманщину скинули виключно внутрішні національно-революційні сили українського народу (при чім в момент перевороту К. П. (б.) У. від співділання з українськими революційними групами одказалась і в перевороті участі не взяла), група незалежних змогла організовано виступити щойно на VI. конгресі У. С. Д. Р. П. в січні 1919 року, де формально від партії відколосалась, прийнявши платформу совітської влади, соціалістичної республіки і незалежності України й назву „У. С. Д. Р. П. незалежних.“

Революційний рух проти німецької окупації і гетьманської реакції, початково на чолі з бльоком національних дрібноміщанських партій під проводом Директорії, перемінився в рух, звернений для заведення радянської влади. Завдяки слабості українського пролетаріату і відірваності його зрусифікованих верхів від основної маси працюючих України, незакінченности і непережитости національної буржуазно-демократичної революції, цей рух не видвинув внутрішньої політичної керуючої сили, а тільки був завершений об'єктивно зовнішнім центром, урядом Пятакова-Раковського, який стремління українських працюючих мас до совітської влади зрозумів як заперечення масами своєї національности і незалежности України і, опираючись на верхи російського пролетаріату України та

на військову силу Росії, почав свідомо або несвідомо вести політику ліквідації державних форм, в яких вилилось було самоозначення українського народу.

Таким чином стихійний класовий рух працюючих мас був затемнений національним моментом і йому не дали розвинутись в диктатуру пролетаріату і бідного селянства. Ці шари українського пролетаріату і півпролетаріату, які активно боролися за радянську владу, оказались відкинутими від її будівництва тою національно-економічною політикою, яка вкінці дістала назву „руссотяпська“, а місто української радянської влади настала російська окупаційна.

Це привело до національного роздору серед працюючих мас, до загострення національної боротьби, до відірвання влади від мас, до деморалізації пролетаріату і до стихійного повстанчого руху проти окупаційної влади, навіть з боку цих елементів, які щойно боролися за радянську владу, і які в своїй новій боротьбі виставляли гасло незалежності української радянської республіки; півпролетаріат села при спочуттю значної частини пролетаріату міста виповняв ряди цього руху. Такий стан після первістних успіхів червоних військ надзвичайно скріпив відпорність недобитої дрібношанської шовіністичної демократії, зорганізованої коло Директорії, яка поправлялася від нанесених

їй порозок, втримувала розпочавшийся політичний розклад в своїм таборі, черпала нові сили з Галичини, знаходила підтримку в куркулівських елементах села, які в свою чергу вступили були на шлях повстань, і почала поважно загрожувати маревом буржуазної реставрації на Україні.

У. С. Д. Р. П. незалежних, не зміцнившись ще ідеологічно після розламу української соціалдемократії і не скристалізувавшись ще як комуністична партія, хоча і йшла до комунізму, шукала форм для переведення соціальної революції в конкретних умовах України і для протиділання ліквідаторській національній політиці російських комуністів; з другого боку вона ясно представляла собі небезпеку буржуазної реставрації зі сторони Директорії і горячково хваталась всіх засобів для боротьби з цією небезпекою.

Відкинена від соціалістичного будівництва і числячися з небезпекою контрреволюції, партія примушена була йти в маси, в повстанчий рух, щоби взяти провід над ними і не допустити до него петлюрівщини, щоби оперти його на революційні елементи і надати йому революційний характер боротьби за українську радянську владу. В марті 1919 року Всеукраїнський Революційний Комітет, заснований У. С. Д. Р. П. незалежних, взяв на себе провід повстанчим рухом і розпочав боротьбу початково проти Директорії.

В Жмеринці було піднято повстання і зроблено неудачну спробу скинення і заха-чення Директорії; по тім, з ростом масо-вого руху проти уряду Раковського, розпо-чато воєнні кроки і проти його армій під гаслом незалежної української радянської республіки, при чім одночасно объявлено Петлюру і Директорію зрадниками україн-ського працюючого люду.

Безпосередньою причиною цього виступу був арешт партійних членів Надзвичайною Комісією в Києві, закриття (хвилеве) партій-ного органу і фактичний розгром органі-зації в Києві.

Всеукраїнський Революційний Комітет поставив був своїм завданням швидко обняти владу в центрах України і проголосити не-залежну Українську Соціалістичну Радянську Республіку, сподіючись цим способом випе-редити загарбання України Петлюрою і роз-ложити його армію, притягаючи на свою сторону революційні але національно на-стробні його військові частини, з другого боку фактом створення дійсно українського радянського правительства примусити росій-ських комуністів змінити своє відношення до українського питання і дійти з ним до по-розуміння.

Отця боротьба була історичним неми-нучим явищем, результатом конфлікту поміж внутрішніми і зовнішніми силами укра-

їмської революції, результатом імперіялістичного наслідства старої Росії, яке не пережила К. П. (б.) У.; все те зупиняло консолідацію внутрішніх соціальних сил української революції і утруднювало досягання і кристалізацію українського комуністичного пролетаріату.

Тільки кинувшись в цю боротьбу, партія, яка ще не закінчила свою комуністичну еволюцію і не була достаточо обізнана з положенням і своїми силами, при кермі якої були напів пролетарські елементи, в зв'язку з починаючою розростатися петлюрівщиною, мусіла піти не деякі уступки дрібнобуржуазним есеровським елементам, зм'ягчила в другій редакції приказ Всеукраїнського Комітету, Ч. 48 відносно Петлюри, замінила слово „Зрадницька Директорія і Петлюра“ словами „зрадники українського трудящого народу“.

В той-же час петлюрівщина поставила своїм завданням не допустити Всеукраїнський Революційний Комітет до об'єднання всього повстанського руху і захоплення влади на Україні.

З самого початку революційні відділи стали заповнятися контрреволюційними елементами, почались погроми жидів і розклад. Партія опинилася захоплена зі всіх сторін контрреволюцією, тому її провідники спонукали були вивести свої війська на тері-

торію Петлюри, де були арештовані, а властиво їх одряди розоружені.

Між тим в самому повстанському руху партія незалежників дозрівала, як комуністична партія.

Зударившись з дрібно-буржуазною, напів пролетарською стихією, партія скинула зі себе противоріччя, перемогла їх, вийшла на боротьбу з поглибленням класової свідомости, з вирішеною гострою тактикою і з комуністичною програмою, котра й була принята на з'їзді партії 22.—25. січня 1920 року. Українська Комуністична Партія на практиці, в боротьбі пересвідчилася в малій свідомости українського пролетаріату і сільського півпролетаріату, в незатронутости пролетарської революції широких слоїв трудящих мас України, рівночасно переконалася в неспосібности областної організації Російської Комуністичної Партії, що зветься Комуністична Партія (большевиків) України, яка не вміє втягнути внутрішні сили українського пролетаріату і трудящого селянства для участі в пролетарській революції, не вміє об'єднати мійській пролетаріат з сільським півпролетаріатом, а це по причині її органічного незв'язання з українською революцією, і тому, що вона спирається на руські, або зрусифіковані верхи пролетаріату, на елемент відорваний від українського народу, не зважаючи на економічну, культурну і психологічну відрубність

України веде централістичну політику бувшої імперіялістичної Росії, і з трудом розриває з її наслідством, і в кінці тому, що та партія не є в силі правильно розв'язати завдання пролетарської революції в умовах України.

Всі ті завдання вирішила взяти на себе Українська Комуністична Партія, підготувати і зорганізувати український пролетаріят для виконання його історичної ролі, підняти його класову свідомість, зв'язати його змагання з боротьбою цілого трудящого українського народу за своє соціальне і національне визволення, направляти класову боротьбу цього пролетаріату не шляхом підпорядкування його другому одряду міжнароднього пролетаріату, а шляхом підняття його як рівноправного члена міжнароднього товариства — Комуністичного Інтернаціоналу, підчиняючи його боротьбу інтересам загальної боротьби світового пролетаріату шляхом створення самостійного партійного центра, єдиного, дійсного представника класового руху всього пролетаріату України — Української Комуністичної Партії, як це постановляє наша програма.

Всі ці задачі виконує Українська Комуністична Партія у своїй щоденній політичній боротьбі і в організованій і виховуючій роботі.

III.

Розвиток всесвітнього капіталізму завершився фазою імперіялістичного фінансового капіталу, панування якого привело до нечуваного поневолення працюючих мас усього світу і всіх народів землі горсткою магнатів і королів капіталу, що керують усім світом при допомозі невеликого числа імперіялістичних держав. Фінансовий капітал, змагаючи до панування над світом і до світового хазяйства під загрозою гниття і розкладу, кинув народи в світову імперіялістичну війну, яка явилась показником загальної кризи капіталістичного хазяйства і привела його до повного краху і упадку.

І тому то „світова війна з konieczністю повинна була перейти і в дійсності переходить і буде дальше розвиватись в горожанську війну експлуатованих мас на чолі з пролетаріатом проти буржуазії.“

Світова пролетарська революція, яка розпочалася в Росії і все більше втягає в своє русло широкі маси працюючих усього світу, видвигнула і поставила перед пролетаріатом цілий ряд проблем, від розв'язки яких зависить справа його визвольної боротьби.

Панування фінансового капіталу з його погонею за прибутком, стремлінням за зовнішніми ринками і боротьбою за них привело до поділу цілого світу між великих

імперіялістичних хижаків, до поневолення останніми всіх відсталих країн і до сильнішого загострення економічної експлуатації колоній і національного гноблення народів. Імперіялістичні держави при допомозі мілітарної організації воєнної сили жорстоко здавлювали не тільки класовий рух працюючих в себе, але і визвольні національні змагання колоній і поневолених народів. Імперіялізм створив механічну систему централізованих колоніальних держав, стараючись злагодити класові протилежності внутрі метрополій колоніальною політикою, загострюючи одночасно національні протиріччя поміж паразитарною „державою-рентовиком“ і колоніями, змагаючись до створення власних незалежних держав, як огнища розвитку їх економічних організмів і засобу до політичної і культурної свободи.

Сам капіталістичний розвиток прає в історичною кінченістю поневолені колоніальні народи на шлях боротьби за національне визволення, ц. в. за створення незалежних держав. ●

Ввезений в колонії капітал підносить їх внутрішні продукційні сили, веде до швидкого промислового розвитку, деколи навіть на кошт економічного застою метрополії, розкладає народні маси на класи, творить нові економічні осередки, які стремлять до об'єднання гравітуючих до них на основі

природних економічних, географічних умов територій і до завершення консолідації економічних організмів, які історично найчастіше, хоча не обов'язково, зв'язані з певними націями і тим збільшують силу супротиву колоніальних народів проти імперіялізму.

Колоніально-імперіялістична структура світового господарства і організації людства сама намітила форми нової органічної їх структури під проводом пролетаріату.

Тому то криза капіталізму і розклад його, спричинені світовою війною, яка привела до всесвітньої революції, відслонили тільки ці економічні організми, які в перехідній революційній добі повинні закінчити свою економічну, державно-політичну і національну організацію.

І на них опреться дійсний Інтернаціонал керуючого пролетаріату в своїй праці для організації господарства і комуністичного суспільства.

„В наслідок цього момент розвалу світової війни і момент переходу до комуністичної революції веде неминуче до розвалу імперіялістичних держав-конгломератів, як пр. Росія, Австро-Угорщина, або Британія, на основні економічні організми, а також неминуче веде до об'єднання горожанських війн внутрі поодиноких держав з революційними війнами, як обороняючихся проде-

гарських країн, так і гноблених народів проти арма імперіялістичних держав."

Це пояснює нам, чому пролетарська революція почалась в економічно відсталій країні — в Росії: капіталізм, підірваний, умираючий, натурально почав валитися, починаючи з найбільш слабих місць, там, де він створив найбільш глибокі і різнородні протилежності. Це вказує нам, яке значіння для пролетарської революції повинні мати повстання проти англійського імперіялізму його колоній.

Для того то немислимі і реакційні всякі заходи переводити пролетарську революцію обов'язково в рамках старих імперіялістичних держав. Перед міжнароднім пролетаріатом стоїть завдання втягнення в комуністичну революцію і в нове будівництво не тільки передові капіталістичні країни, але і відсталі народи — колонії, використовуючи для цього національні революції останніх шляхом активної участі і керуючої ролі в них, змагаючи до перманентної революції, не дозволяючи буржуазії затримати її на реалізації гасла національного визволення, але борючися за обняття влади і за диктатуру пролетаріату і доводячи буржуазно демократичні революції до кінця організацією закінчених незалежних

держав, входячих в загальну сіть міжнародного об'єднання повстаючих радянських республік, яке буде опиратись на них, — сили місцевого пролетаріату і працюючих мас кожної країни при взаємній допомозі всіх відділів світової революції.

IV.

Таке поняття процесу світової пролетарської революції дає нам можливість зрозуміти хід і характер української революції і означити в ній завдання українського пролетаріату і його комуністичної партії.

Українська революція виявила з цілою ясністю увесь цей клубок противенств, які повстали з попереднього розвитку продукційних сил України і її соціально-політичних відносин, в котрих крім класових противенств капіталістичного ладу, грають велику роль і національні противенства, а краще сказати, боротьба внутрішніх і зовнішніх соціальних сил, що утруднює класову боротьбу і втримує комуністичну революцію на Україні.

Цей попередній розвиток України налякує своє сильне пятно на весь хід української революції, яка до цього часу не могла розвинути в цілій повноті в комуністичну революцію.

Україна гноблена російським імперіалізмом, заселена народом, який займає сер

тавлянських народів своє самостійне місце, будучи колонією в відношенні до російської імперіалістичної держави і півколонією в відношенні до європейського капіталу, в процесі капіталістичного розвитку прийняла форму національно-економічної області, окваченої басейнами рік Донця, Дніпра і Дністра і гравітуючої до Чорного моря, якої характер сільсько-господарська культура і зв'язаний з нею промисл предметів заповнення (головно бураково-цукровий) і яка в зв'язані з осередком сильно розвинутого рудного, угольного, металургічного і металевого промислу Донецького басейну, Криво-жеського району і великих міст.

Будучи промислово нище розвитком Росія, Україна одночасно виявила (особливо в імперіалістичний період) о много коріщий темп розвитку чим Росія (головно тяжким промислі), стараючись догнати, а деяких галузях і перегнати її; це характерне явище для розвитку колоній і примує їх стреміти до створення своїх власних незалежних центрів, які б управляли господарським, політичним і культурним життям народів.

Однак такий колоніяльно-економічний розвиток України з проникненням до неї капіталізму із зовні і при управі її промислом петроградськими, московськими і західно-європейськими банками з ввозом до

неї капіталів, відбився й на структурі її соціально-класових і національно-політичних відносин. Ввіз капіталу і розвій промислу України, імперіялістична і русифікаторська політика Росії йшли в парі з впливом селянських і робітничих сил із Росії, головню кваліфікованих робітників, з відриванням пролетаризуючихся українських елементів від маси народу — працюючих. Рівночасно царський уряд Росії всякими способами посприяв еміграції з України пролетаризованих елементів села, не використаних для промислу і переселяв їх в інші частини імперії (головню в Сибір), відмежуючи себе таким способом від небезпечної концентрації чисто українських пролетарських сил, спосібних до підняття боротьби проти його експлуататорської русифікаторської політики.

Так повстали російські, або зрусифіковані в більшості міста і такі ж верхи найбільш розвинутого пролетаріату, відірвані в українських центрів і зв'язані економічно, культурно і психологічно з центрами російської метрополії. В той же час подавляюча маса місцевого пролетаріату, що вийшла українського народу, направлялась головню в промисл гірничий і предметів споживання які лежали ближче села, як також заповняла кадри торговельно-промислових робітничих міста; при чім ціла та маса стояла на низькім соціальному (некваліфікований труд

і культурнім (з огляду на національний гніт) степені розвитку. Це можна сказати з ще більшим натиском і про сільський півпролетаріат і про бідне селянство, хоча і тісно зв'язані з українським промислом, але відірвані від верхів російського пролетаріату.

Це відношення соціальних сил України представляється в цифрах схематично в слідуючий спосіб: пролетаріат 15 0/0, півпролетаріат, бідніше селянство 30 0/0 і середнє селянство 45 0/0. Розглядаючи пролетаріат України по територіяльному і національному походженню (статистика з 1897 р.), видимо, що 84 0/0 є місцевого, а 16 0/0 зашого пролетаріату; по національному походженню 72 0/0 українського, а 28 0/0 чужонаціонального (російського і жидівського). При чім це національне відношення по осібним групам слідуюче: поміж промисловим пролетаріатом українців коло 50 0/0, серед непромислового більше чим 85 0/0.

Таке відношення соціальних сил на Україні привело до цього, що керуючу ролу в українському пролетарському рухові грали російські і зрусифіковані верхи робітничої класи, які льобікою попереднього свого розвитку і зв'язків з Росією не зрозуміли тенденції української революції, що почалась як національна революція і видвинула проблему створення свого економічного, політичного і культурного

центра в формі незалежної держави. Супротивляючись цій історично неминучій тенденції завершення національного визволення українського народу і допровадження цим способом буржуазно-демократичної революції до кінця, керуючі круги пролетаріату на Україні, з'організовані в Російській Комуністичній Партії, з слабо виявленим навіть областним характером її організації на Україні — Комуністичної Партії (большевиків) України, на протязі 3 літ затримують відживання національної революції в масах, втрачають зв'язок з ними, створюють умови, сприяючі розвиткові контрреволюції і приводять до поразки пролетарської диктатури.

Цей подвійний центр на Україні, боротьба внутрішніх і зовнішніх сил її, подвоюють нестійкість української пролетарської революції. Внутрішні сили стихійно стремлять до створення українського державно-економічно політичного центра, зовнішні до підчинення України Росії.

Тенденції внутрішніх сил в період буржуазної революції виявились в боротьбі Центральної Ради за державне самоозначення української нації, в проголошенню незалежності „Української Народньої Республіки“; в період пролетарської революції вони виявляються в стремлінню до створення незалежної Укр. Соц. Рад. Респу-

бліки і свого економічного, політичного і партійного центра.

Ті стремління внутрішніх сил показалися і в організації бувшої Української Комуністичної Партії (боротьбістів), яка однак по своїй непережитій дрібно-буржуазній есеровській природі, по слабости ідеологічних лозунгів і при відсутности твердих організаторських кадрів, не справилася з цим завданням, котре взяти на себе хотіла. Втягаючи в себе без розбору розкладаючуся дрібно-буржуазну стихію і не переваривши її в комуністичному китлі, під впливом сильного оточення, і провідників К. П. б. У., доходячого до тероризму, опинившись зі своєю хитающою масою і тактикою поміж двома центрами К. П. б. У. і У. К. П., партія боротьбістів неминуче мусіла розпастися. Це і сталося, при чому її вожди, одні добровільно, а другі з примусу, пішли в К. П. б. У.; пролетарські елементи осталися на розпутьті, з яких небагацько йде в У. К. П., а дрібно-буржуазна стихія, що ранше йшла за партією боротьбістів, відорвалася від неї, розбрилася або пішла в контрреволюцію.

Слід при цьому замітити, що навіть руські елементи українського пролетаріату за останні часи сильно еволюціонізують в напрямі і в союзі з українською стихією — до творення українських центрів. Цей рух

одбивається також і на К. П. б. У. шамотанням в нутрі її, де відбувається глибока еволюція, яка загрожує в разі збереження її проводирями дотеперішнього політичного курсу, — повним розкладом цієї партії. Не тільки місцеві пролетарські елементи, які в більшій кількості сповняють ряди К. П. б. У., не тільки злившися туди колишні рядові члени української партії боротьбістів, але також і дійсні великоруські партійні робітники, на скільки останні являються розважними політиками і справжніми інтернаціоналістами, що визволилися від гегемонії руських революціонерів в робочому руху на окраїнах бувшої російської імперії, — всі вони більше менше прийшли до рішучого пересвідчення, що комуністична партія на Україні мусить в своїй роботі числитися з конкретною живою дійсністю цієї країни, що радянський лад в Укр. Соц. Рад. Республіці може бути заведений тільки силами місцевого пролетаріату, в формі окремої від Росії, закінченої і суцільної робітниче-селянської держави, що комуністична партія цієї країни не є в силі виконати стоячі перед нею завдання, наколи вона веде свою роботу на правах обласної організації Р. К. П., себ-то в дійсности не посідаючи ніякої ні політичної, ні організаційної автономії. Фактично існує цілий ряд організацій К. П. б. У. в Полтавській, Київській, Чернігівській,

Херсонській губерніях, які не в далекі від цих поглядів.

Однак керуючі верхи К. П. б. У. ведуть безпощадну боротьбу з таким настроєм в партії, і спираючися на імпортованих невеликого числа партійних робітниках з Росії, на многочисельних совітських і приватних урядовцях, що по своїому матеріальному положенню в обов'язані піддержувати все стоячих у влади, на примазаних до партії міщанських елементах українського города, що суть органічними ворогами українського села і української національної стихії взагалі, верхи користають з кольосальної сили державного апарата і правительственной партії, з фізичної сили червоної армії, з фінансової і моральної допомоги Р. К. П., як провідники ІІІ. Інтернаціоналу, щоб удержатися при владі.

Досвід показав, що нема надії на побіду здорової революційної думки в К. П. б. У. органічним шляхом, бо висланники з Р. К. П., формальні проводарі К. П. б. У., не зупиняються перед тим, щоби прямо фізичною силою знищити опозицію в рядах своєї партії, щоби зупинити також всяке товариське життя внутрі партії, розкладають фактично саму партію, припинили на ділі партійний статут, замінивши всю виборну партійну управу назначеними з гори партійними урядовцями, ⁴— щоби тільки не допустити

стихійно зростаючу опозицію внутрі власної партії до влади.

А для того, щоб як небудь задовольнити стремління широких трудящих мас до здорової економії, обернути колишню колонію Росії в рівноправну країну з другими членами будучих світових об'єднаних радянських країн, вони стараються завести чисто буржуазну культурно-національну автономію, в якій афішують свою готовість іти на зустріч національним настроям цієї області. Мимо всього замітити треба, що це їм по крайній мірі слабо вдається, завдяки повній відсутності їх від національної стихії і органічної неспосібності, бо вони у всьому сліпо виконують і ведуться наказами і плянами свого центра з Р. К. П.

Таким чином в часі, коли широкі маси пролетаріята України не тільки українського, але і руського і зросійщеного робітництва в ході української революції еволюціонізують в сторону правдивого розуміння своїх завдань в цій країні, стремлять до довершення її державної організації і до створення центра, який заряджував-би її економією, політикою і культурою, — правлячі верхи К. П. б. У. по причині своєї повної залежності від Р. К. П., параліжують самочинність місцевих сил, реагують на їх в протилежному напрямі, і тому все більше і більше

відмежовуються і втікають від здорової української масової стихії.

По тій причині, не дивлячись на ту рольосальну роль, котра належиться Р. К. П. у світовій революції, а по часті, і на Україні в першу добу її революції — все-ж таки її областна організація К. П. (б.) У. не може стати носієм руху внутрішніх сил української пролетарської революції, — вона являється часовим наверхствуванням (напливом) в українському пролетарському руху, що вповні пояснюється законним та історичним розвитком України, бо тільки в звязку з підйомом внутрішніх класових сил набере своє значіння або розторощить її стихія.

Тому неминучим являється істотний розрив з К. П. (б.) У. і створення центра притягання внутрішніх пролетарських сил, який був-би ідейно і організаційно звязаний і злитий з масами, котрий по мірі свого росту відбивав-би стремління і цілі українського пролетаріату і змагався до вирішення завдання світової революції на Україні.

А таким центром являється зараз Українська Комуністична Партія, яка в процесі революції повинна об'єднати всі комуністичні сили України і виконати основні принципи комуністичної програми.

Це конечно, не відклично мусить статися під теперішній момент нашої спільної боротьби

і в союзі з К. П. (б.) У. проти контрреволюції і світового імперіялізму. Це нарівні обов'язує У. К. П. і К. П. (б.) У. до взаємної помочи і розуміння менту.

Зі свої сторони Українська Комуністична Партія вважає необхідним активно піддержати радянське правительство України, створене Р. К. П., в його боротьбі проти контрреволюції та імперіялізма, не дивлячись на те, що в многих і основних точках вважає його політику хибною. До цієї активної роботи приєднує У. К. П. чимраз нові маси ще не причасних у пролетарській революції, а для себе оставляє право самостійної організації українських робітників і шляхом організаційного масового злиття йти до нормального розвитку української революції.

Рівночасно з тим, будучи самостійним членом міжнародного пролетаріята, маючи за собою 15-літню працю в українських робітничих масах, які звязані з нею історично, як з революційною частиною колишньої української соціал-демократії, — Українська Комуністична Партія стремить до завойовання собі місця, морально і організаційно, в III. Комуністичному Інтернаціоналі.

У. К. П. певна, що своїми заслугами перед світовою соціальною революцією пролетаріят України здобув собі право на самостійне представництво в органі, що об-

єднує світовий комуністичний рух, і має право зайняти в йому таке-ж місце, як і пролетаріят Росії і других країн.

V.

Входячи в ряди III. Комуністичного Інтернаціоналу рішенням першого Установчого З'їзду 22.—25. січня 1920 року, опираючись на платформу Комуністичного Інтернаціоналу і на свою партійну програму, Центральний Комітет Української Комуністичної Партії вважає необхідним сформулювати свою заяву, і звертається з нею до другого Конгресу Комуністичного Інтернаціоналу в наступних тезах:

1. Капіталістичний розвиток світу завершився монопольним капіталістичним імперіялізмом, який розділив всю земську полосу поміж купку хижацьких імперіялістичних мілітарних держав, яких оруddям королі і маґнати фінансового капіталу. Цей розвиток штовхнув імперіялістів на грабіжницьку боротьбу заволодіти колоніями і хазяйнувати світовим ринком торгівлі, що остаточно привело до світової війни двох коаліцій, яка сама наглядно показала кризу капіталізму і довела капіталістичний лад до повного зруйнування і розкладу. І світова війна закінчується світовою пролетарською революцією, здійснюючи комунізм.

2. Крім того, цей розвиток капіталізму підняв рівночасно творчі сили колоніальних країн, втягнув їх у всесвітний рух, створив з їх економічні центри, поробив їх єдиними національними територіями, які змагаються за своє визволення з імперіялістичного поневолення і породив національні революційні рухи у тих країнах.

3. Механічна структура світового імперіялізму і основ імперіялістичних колоніальних держав, -в зв'язку з економічним розвитком і підйомом відсталих країн, разом з крахом капіталізму і упадком фінансового капіталу, викликаного війною, сама привела до розкладу і знищення економічних організмів, які стреміли до завершення своїх хазяйських і політичних організацій.

4. Це ставить перед повстаючим проти капіталізму і вже управляючим пролетаріатом проблему повної економічної і політичної перебудови всього світу, подиктовану загальними інтересами пролетарської революції, на основах органічного об'єднання і тісного союзу вповні закінчених радянських державних організмів, створених пролетарською революцією і виростаючих з національних революцій, колоній шляхом втягування останніх в комуністичну революцію до активного приведення їх у державні організації.

5. Колоніальний розвій України в цілому попередньому капіталістичному періоді, істо-

рично неминуче довів Україну до національної революції, котра розвинулася в комуністичну революцію і ставить перед українським пролетаріатом завдання організації України в самостійну державу, як знаряддя боротьби з українською буржуазією, яку підпомагає європейський імперіалізм, і як средство для економічного відродження цього краю. В загальній сіті об'єднаних радянських республік, Українська Соціалістична Радянська Республіка повинна зайняти місце, відповідаюче її економічній і політичній окремішности та повазі.

6. Стремління трудящих мас України до створення своїх економічних, політичних і культурних центрів, для управи всім життям країни, наглядно виявилось, як у всьому попередньому періоді української революції, так і зі створення цілого ряду українських партій і других організацій всеукраїнського масштабу, що українська радянська влада в своєму соціалістичному устрою на Україні повинна виходити з бажань самих мас.

7. Ігнорування тенденції української революції зі сторони провідників пролетарської революції на Україні, які спіраються на верхи руського і зросійщеного пролетаріату на Україні, не відхиляє від них пересуду „єдиної невідомої Росії“, і на цілу совітську Росію, і приведе кожний раз до кризи української революції, відштовхує радянську владу від мас,

загострює національну боротьбу, відкидає значну масу трудящих в обійми української націоналістичної дрібної буржуазії, утруднює диференціацію українського пролетаріату від дрібної буржуазії.

Є. Зростаючи при таких незмірно важких умовах і плутанині взаємовідношення внутрішніх і зовнішніх соціальних сил України, із самих низів українського пролетаріату, — Українська Комуністична Партія, походючи з української соціалдемократії, як її революційна частина, стремить шляхом завершення організації української радянської держави підняти її до комуністичного ладу і стати в боротьбі за диктатуру внутрішніх сил українського пролетаріату і трудящих мас, а тим-самим пособити і прискорити процес української пролетарської революції.

9. В своїй боротьбі й праці по організації і виховуванню трудящих мас, Українська Комуністична Партія ставить своїм завданням об'єднання всіх комуністичних сил України, які наслідком історичних причин повстали з різних революційних груп, об'єднання їх на основі принципів програми У.К.П.

Центральний Комітет
Української Комуністичної Партії.

- № 9.** **Хименко Гр.:** Хто такі комуністи і чого вони хочуть? Відень, 1920, 16^о, 16 стор.
- № 10.** **Левинський В.:** Капіталізм і імперіялізм. Відень, 1920, 16^о, 32 стор.
- № 11.** **Піддубний Г.:** Комунізм і еволюція. Відень, 1920, 16^о, 20 стор.
- № 12.** **Ленін Н.:** Третій Інтернаціонал і його історичне значіння. Відень, 1920, 16^о, 12 стор.
- № 13.** **Паннекук А.:** Комунізм і демократія. Відень, 1920, 16^о, 9 стор.
- № 14.** **Карпинський В. А.:** Що таке радянська влада і як вона будувється? Відень, 1920, 16^о, 40 стор.
- № 15.** **Піддубний Г.:** Комунізм і патріотизм. Відень, 1920, 16^о, 30 стор.
- № 16.** **Мазуренко В.:** Відродження промисловости радянською владою. Відень, 1920, 16^о, 48 стор.
- № 17.** **Левинський В.:** Мистецтво і соціалізм. Відень, 1920, 16^о, 20 стор.
- № 18.** **Програма Української Комуністичної Партії.** Відень, 1920, 16^о, 64 стор.

(Далі див. оборотна сторона).